

Nr 33.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1940 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 27 juni 1924 (nr 320) om förmynderskap, m. m.

Genom en den 8 mars 1940 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 107, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) L a g

angående ändring i vissa delar av lagen den 27 juni 1924 (nr 320) om förmynderskap.

Härigenom förordnas, att 3 kap. 11 och 15 §§, 4 kap. 2 §, 8 kap. 8—11 §§, 9 kap. 3, 4, 7 och 8 §§, 11 kap. 8 och 9 §§ samt 12 kap. 17 § lagen den 27 juni 1924 om förmynderskap¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande angives samt att i lagen skola införas två nya paragrafer, en i 7 kap. med beteckning 12 § och en i 8 kap. betecknad 11 a §, av den lydelse nedan sägs:

3 KAP.

11 §.

Överförmyndaren vare skyldig att föra bok angående förmynderskap, som inskrivits enligt 4 kap. och stå under hans tillsyn. Över ärenden rörande förmynderskap, vilka ej inskrivits, skall särskild förteckning föras.

15 §.

Närmare bestämmelser om överförmyndarens verksamhet samt om förandet av den bok och den förteckning, varom i 11 § förmäles, meddelas av Konungen.

4 KAP.

2 §.

Förmynderskap för underårig skall inskrivas, då fader, efter vilken den underårige är arvsberättigad, eller moder avlider, eller då dessförinnan egendom, som skall stå under förmyndarens förvaltning, annorledes än

¹ Senaste lydelse av 11 kap. 9 § se SFS 1930: 110.

genom upptagande av lån tillfaller den underårige eller någon rättens åtgärd vidtages i fråga, som rör förmynderskapet.

Inskrivningen skall — — — Stockholms rådstuvurätt.

7 KAP.

12 §.

Är omyndig ende delägaren i dödsbo eller äro underåriga syskon, som hava gemensam förmyndare, ensamma delägare i oskiftat bo, skall, om boet förvaltas av förmyndaren, å förvaltningen tillämpas vad i 8 och 9 kap. stadgas.

8 KAP.

8 §.

Aktier, obligationer, skuldebrev och andra sådana värdehandlingar skola, såframt sammanlagda värdet överstiger tvåtusen kronor, i den omyndiges namn nedsättas i öppet förvar hos riksbanken eller annan bank. Vill förmyndaren uttaga nedsatt värdehandling, söke han överförmyndarens tillstånd. Sådant tillstånd erfordras ej, där värdehandlingen allenast skall genom bankens försorg överföras till annan bank för att där nedsättas i öppet förvar. De nedsatta värdehandlingarna skola under överförmyndarens tillsyn vårdas i enlighet med vad om dylik vård av omyndigs värdehandlingar särskilt stadgas.

Vad sålunda om nedsättning av omyndigs värdehandlingar föreskrivits skall ej äga tillämpning i avseende å bevis eller motbok rörande tillgodohavande å räkning hos bank, ej heller i avseende å bevis, som utfärdats om inskrivning i statsskuldboken eller Sveriges allmänna hypoteksbanks skuldbok eller skuldbok hos annan inrättning, som Konungen bestämmer, såframt å beviset finnes antecknat, att inskrivningen skett med förbehåll, att kapitalbelopp å inskriven fordran eller därå utställd obligation eller ock inskriven obligation eller å sådan obligation belöpande kapitalbelopp ej må lyftas utan överförmyndarens tillstånd.

Obligationer, vilka utfärdats av staten eller Sveriges allmänna hypoteksbank eller annan inrättning, som Konungen bestämmer, skola, såframt ej obligationerna äro nedsatta i öppet förvar hos bank eller överförmyndaren medgiver undantag, inskrivas i statsskuldboken eller bankens eller inrättningens skuldbok med förbehåll, varom i andra stycket sägs.

Hava underåriga — — — värdehandlingar sammanräknas.

Finnas omyndigs värdehandlingar, som skola förvaltas av förmyndaren, i öppet förvar hos bank utan att hava nedsatts enligt denna lag, skall å dem tillämpas vad i lagen är stadgat om nedsatta värdehandlingar.

9 §.

Omyndigs medel, som innestå hos bank, må ej uttagas utan överförmyndarens tillstånd efter vad därom särskilt är stadgat. Vad nu sagts gäller ej

ränta, som inestått kortare tid än ett år. Överförmyndarens tillstånd vare ej heller erforderligt, där medlen allenast skola genom bankens försorg överföras till annan bank.

Medel, som böra hållas tillgängliga för ändamål, varom i 6 § sägs, må insättas med förbehåll, att medlen må uttagas utan överförmyndarens tillstånd.

När skäl därtill äro, äge överförmyndaren förordna, att förbehåll, som i andra stycket sägs, ej skall gälla.

10 §.

Ej må förmyndaren utan överförmyndarens tillstånd överlåta eller pantsätta omyndigs värdehandling, medan den är nedsatt. Betalning av kapitalbelopp å omyndigs värdehandling må, medan den är nedsatt, uppbäras allenast av banken.

Ej heller må utan överförmyndarens tillstånd överlåtelse eller pantsättning ske av bevis angående inskrivning i skuldbok, varom i 8 § förmåles, såframt å beviset finnes antecknat förbehåll som där sägs, eller av bevis eller motbok rörande tillgodohavande å räkning hos bank, såframt 9 § första stycket är tillämpligt å tillgodohavandet.

11 §.

Försummar förmyndaren att nedsätta värdehandling eller inskriva obligation enligt vad i 8 § är stadgat, anmäle överförmyndaren försummelsen hos rätten eller domaren, och äge rätten att genom vite tillhålla förmyndaren att fullgöra sitt åliggande. Innan anmälan göres efter vad nyss är sagt, bör överförmyndaren, där det lämpligen kan ske, erinra förmyndaren om hans skyldighet.

11 a §.

Förvärvar omyndig värdehandling, som i 8 § avses, eller äger omyndig eljest att av annan utfå sådan värdehandling, må den som skall utgiva handlingen fullgöra sin förpliktelse genom att i den omyndiges namn nedsätta handlingen i öppet förvar hos bank, såvida ej den omyndige äger att själv förvalta handlingen. Förpliktelse att utgiva penningbelopp må ock fullgöras hos bank, ändå att den ej grundas å nedsatt värdehandling; och skola medlen av banken insättas för den omyndiges räkning enligt vad om betalning, som uppbäres å nedsatt värdehandling, är särskilt stadgat.

Äger omyndig att av dödsbo utfå värdehandling eller penningar på grund av giftorätt, arv eller testamente eller såsom underhåll enligt lagen om arv, vare boutredningsman eller testamentsexekutor pliktig att, såframt ej värdet är ringa eller överförmyndaren eljest medgiver undantag, nedsätta värdehandling eller inbetala medlen hos bank enligt vad i första stycket stadgas. Vad nu sagts om skyldighet att inbetala penningmedel hos bank skall ock gälla, där någon, som här i riket driver försäkringsrörelse, skall utgiva försäkringsbelopp, som tillkommer omyndig, och fråga ej är om pension

eller livränta eller om försäkringsbelopp, som den omyndige äger att själv förvalta. I andra fall äge överförmyndaren genom meddelande till den, som skall utgiva värdehandling eller penningar, förordna, att nedsättning eller inbetalning skall ske hos bank.

Den, som nedsätter värdehandling eller inbetalar penningar hos bank enligt vad i denna paragraf är stadgat, vare pliktig att ofördröjligen underätta förmyndaren därom.

9 KAP.

3 §.

Å förteckning, som i 2 § avses, skall förmyndaren teckna försäkran under edlig förpliktelse, att hans uppgifter äro i allo riktiga och att ej något är med vilja och vetskap utelämnat. Rätten äge vid vite förelägga honom att bestyrka detta med ed, såframt yrkande därom framställes av överförmyndaren eller det eljest finnes påkallat. Har annan tagit befattning med den omyndiges egendom, må ock edgång åläggas honom, om skäl därtill äro.

4 §.

Saknar omyndig — — — ägde rum.

Vad i 3 § stadgas skall i tillämpliga delar gälla anmälan, varom i första stycket sägs.

7 §.

I förteckning över omyndigs egendom, så ock i årsräkning och sluträkning skola tillgångar och skulder fullständigt angivas med uppgift å de särskilda tillgångarnas värde. Finnes hos den omyndige fordringshandling, som blivit intecknad i honom tillhörig fastighet eller tomträtt, skall detta särskilt angivas. Äro medel insatta hos bank, skall uppgift lämnas om den räkning, varå medlen innestå. I fråga om värdepapper, som ej äro nedsatta hos bank efter vad i 8 kap. stadgas, skall nummer eller annan beteckning anmärkas. Finnas tillgångar, som stå under den omyndiges eller annans särskilda förvaltning, skall förmyndaren jämväl lämna uppgift därom, så ock om dessa tillgångars värde, såframt det är honom kunnigt. Skola i årsräkning eller sluträkning upptagas tillgångar eller skulder, för vilkas fullständiga angivande erfordras utförlig uppräknig, må, där det lämpligen kan ske, beträffande dem hänvisning göras till förut avgiven förteckning eller årsräkning.

Förteckning och — — — förmyndarens postadress.

8 §.

Innehåller förteckning — — — erforderliga delar.

Upptager förteckning, årsräkning eller sluträkning värdehandlingar, som ej äro nedsatta hos riksbanken eller annan bank efter vad i 8 kap. stadgas, skall vid förteckningen eller räkningen fogas intyg av två personer, att värdehandlingarna finnas i förmyndarens förvar. Innestå medel hos bank, skall

genom bevis från banken styrkas beloppet av innestående medel, så ock i vad mån förbehåll gjorts, att medlen må uttagas utan överförmyndarens samtycke. Beloppet av medel, som innestå enligt motbok, må ock styrkas av två personer.

11 KAP.

8 §.

Vad i 5—10 kap. stadgas i fråga om förmyndare och omyndigs egendom skall i tillämpliga delar gälla i avseende å god man och egendom, som skall förvaltas av god man, med iakttagande dock av vad här nedan i 9—11 §§ föreskrives.

9 §.

God man — — — över egendomen.

Förteckning, som — — — av förmyndaren.

Vad i 9 kap. 3 § är stadgat om förteckning, som avgives av förmyndare, skall även gälla med avseende å förteckning, som avgives av god man.

Har egendom — — — är stadgat.

12 KAP.

17 §.

Överförmyndarens eller rättens tillstånd till åtgärd beträffande omyndigs egendom må sökas allenast av förmyndaren. Mot överförmyndarens eller rättens beslut i avseende å sådant tillstånd så ock mot överförmyndarens förordnande, att förbehåll, varom i 8 kap. 9 § andra stycket sägs, ej skall gälla, må talan föras allenast av förmyndaren samt, såframt ärendet angår omhändertagande av egendom, varöver den omyndige äger råda, eller återkallelse av förmyndarens eller överförmyndarens tillstånd för omyndig att driva näring, av den omyndige själv, om han fyllt sexton år.

Mot överförmyndarens — — — ej föras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1941.

Medel, som förvaltas av förmyndare eller god man och som nämnda dag innestå å räkning hos bank utan villkor att de må lyftas allenast med överförmyndarens tillstånd, må uttagas utan sådant tillstånd, såframt ej överförmyndaren annorlunda förordnar. Insätts efter lagens ikraftträdande medel å räkningen eller lägges upplupen ränta till kapitalet, vare så ansett som om därvid gjorts förbehåll, varom i 8 kap. 9 § andra stycket sägs.

2) L a g

om ändrad lydelse av 13 § lagen den 27 juni 1924 (nr 321) angående införande av lagen om förmynderskap.

Härigenom förordnas, att 13 § lagen den 27 juni 1924 angående införande av lagen om förmynderskap¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

13 §.

Med den — — — Stockholms stad.

I Stockholms stad skall överförmyndare icke utses, utan skall vad i 3 kap. 11 § och 5—12 kap. nya lagen ävensom i denna lag stadgas om överförmyndare i stället gälla i fråga om förmyndarkammaren. Dock må frågor om samtycke, tillstånd eller förordnande, varom sägs i 8 kap. 5, 8, 9, 10, 11 a och 13 §§ nya lagen, upptagas och avgöras av viss ledamot av förmyndarkammaren, någon dess tjänsteman eller annan lämplig person, som rådstuvurätten förordnar, och skall i sådant fall å denne tillämpas vad i nya lagen stadgas om överförmyndare. I avseende å fullföljd av talan mot beslut, som förmyndarkammaren meddelar, skall vad i 12 kap. 25 § nya lagen stadgas ej äga tillämpning, utan skall i stället härom gälla vad som är föreskrivet om talan mot rättens beslut.

Arvode enligt — — — bouppteckningsavgift utgått.

Angående avvecklingen — — — av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1941.

3) L a g

angående ändring i vissa delar av lagen den 27 juni 1924 (nr 322) om vård av omyndigs värdehandlingar.

Härigenom förordnas, att 1—3, 5—7, 9—13 och 15 §§ lagen den 27 juni 1924 om vård av omyndigs värdehandlingar² skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Hava för — — — utan verkan.

Finnas eljest i öppet förvar hos bank omyndigs värdehandlingar, å vilka skall tillämpas vad i lagen om förmynderskap är stadgat beträffande nedsetta värdehandlingar, äge vad i första stycket sägs motsvarande tillämpning.

¹ Senaste lydelse se SFS 1933: 212.

² Senaste lydelse av 2 § se SFS 1934: 262.

2 §.

I fråga om inhemska värdehandlingar vare banken pliktig

- 1) att, om — — — skall göras,
 - 2) att lyfta — — — sådan utdelning,
 - 3) att, om — — — uppsagd obligation,
 - 4) att, då enligt kungörelse i allmänna tidningarna företrädesrätt till teckning av ny aktie tillkommer den omyndige, därom underrätta förmyndaren samt efter framställning av denne verkställa teckningen och jämväl i övrigt lämna erforderligt biträde till aktiernas utbekommande eller ock föranstalta om försäljning av teckningsrätten,
 - 5) att, då enligt kungörelse i allmänna tidningarna ny aktie tillkommer den omyndige till följd av aktiekapitalets ökning medelst överföring av besparade vinstmedel, vidtagna erforderliga åtgärder för aktiernas utbekommande,
 - 6) att å — — — jämväl uppsägning,
 - 7) att, när å inteckningshandling belöper betalning vid fördelning av köpeskillingen efter exekutiv auktion eller av löseskillning eller annan ersättning med avseende å den intecknade egendomen, på framställning av förmyndaren förete handlingen och uppbära betalningen,
 - 8) att, då eljest betalning belöper å nedsatt värdehandling, på framställning av förmyndaren förete handlingen, om det erfordras, och uppbära betalningen,
 - 9) att, då å värdehandling uppburits kapitalbelopp, därom ofördröjligen underrätta såväl förmyndaren som överförmyndaren och, då medel eljest uppburits av banken, underrätta förmyndaren i den ordning, varom överenskommelse träffats med honom,
 - 10) att, där uppgift om galdenärens adress kan av banken utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas eller eljest på förfrågan meddelas av förmyndaren, vidtagna laga åtgärder för fordrans vidmakthållande,
 - 11) att ombesörja anteckning om innehav av inteckningshandling och, när överförmyndaren medgivit inteckningshandlings uttagande för annan åtgärd av inskrivningsdomaren, förete handlingen hos domaren,
 - 12) att, när överförmyndaren samtyckt till att värdehandling eljest uttages för att företes hos myndighet eller tjänsteman, förete handlingen hos myndigheten eller tjänstemannen, samt
 - 13) att, då enligt kungörelse i allmänna tidningarna offentlig stämning utfärdats angående dödande av värdehandling, så ock då banken genom meddelande från överexekutor erhållit underrättelse, att exekutiv auktion å intecknad egendom blivit utlyst, därom underrätta förmyndaren.
- Beträffande utländska — — — handlingarnas förvaring.

3 §.

Kapitalbelopp, som av banken uppbäres å omyndigs värdehandling, skall i den omyndiges namn insättas å sådan bankräkning, att medlen kunna utan föregående uppsägning uttagas, eller å annan bankräkning, som förmy-

daren bestämmer. Insättning må ej utan överförmyndarens medgivande ske å räkning, från vilken uttag må göras utan hans tillstånd. Ränta och annan avkastning, som uppbäras av banken, skola, såvitt ej annan bestämmelse givits av förmyndaren, i enahanda ordning insättas å bankräkning, dock att därvid må göras förbehåll, varom i 8 kap. 9 § andra stycket lagen om förmynderskap sägs.

5 §.

Vill förmyndaren, att nedsatt värdehandling skall uttagas ur bankens förvar, eller vill han giva banken uppdrag att överlåta eller pantsätta sådan handling, vare banken pliktig tillse, att överförmyndarens tillstånd till åtgärden, där det erfordras, föreligger. Påkallar i sistnämnda fall förmyndaren bankens biträde till influtna medels anbringande, skall banken ock tillse, att tillståndet innefattar samtycke därtill, om sådant samtycke erfordras.

Skall aktieteckning — — — samtycke föreligger.

6 §.

När omyndigs värdehandlingar av bank tagas i förvar enligt denna lag, skall banken till förmyndaren överlämna skriftligt förvaringsbevis, innefattande erkännande, att banken förvarar och förvaltar värdehandlingarna enligt bestämmelserna i lagen. I beviset skola handlingarna förtecknas med angivande av deras nominella värde och skall i fråga om värdepapper nummer och annan beteckning anmärkas. Ett likalydande bevis skall ofördröjligen översändas till överförmyndaren.

Då för omyndig värdehandlingar första gången av bank tagas i förvar enligt denna lag, skall av förmyndaren skriftlig uppgift lämnas å den omyndiges och förmyndarens namn och postadress, å den överförmyndare, under vilkens tillsyn förmynderskapet står, samt, om den omyndige är underårig, å hans ålder och föräldrarnas namn och hemvist. Sker ändring av förmyndarens eller den omyndiges hemvist eller postadress, eller varder tillsynen å förmynderskapet överflyttad till annan överförmyndare, vare förmyndaren pliktig göra anmälan därom.

7 §.

Banken vare pliktig att årligen före januari månads utgång till förmyndaren och överförmyndaren översända uppgift rörande de värdehandlingar, som för myndlingens räkning voro nedsatta i bankens förvar vid föregående års utgång, så ock avskrift av bankens räkning för året med den omyndige.

9 §.

Då tillstånd att uttaga nedsatt värdehandling sökes, skall uppgift lämnas om det ändamål, för vilket handlingen skall uttagas. Finnes det icke behöfligt, att handlingen uttages för det uppgivna ändamålet, eller kan det antagas, att den omyndiges rätt och bästa skulle genom handlingens uttagande sättas i fara, skall tillstånd vägras.

Vill förmyndaren, att nedsatt värdehandling skall försäljas eller pantsättas, vare han pliktig att uppgiva, vartill de influtna medlen skola användas. Erfordras för de influtna medlens användande till det uppgivna ändamålet överförmyndarens samtycke, och finner överförmyndaren samtycke därtill ej böra givas, skall tillstånd till försäljningen eller pantsättningen vägras.

Meddelas tillstånd att försälja nedsatt värdehandling, skall banken, där ej överförmyndaren annorlunda förordnar, utlämna handlingen direkt till köparen och uppbära betalningen. Tillstånd att pantsätta nedsatt värdehandling medför ej rätt att uttaga handlingen utan att överförmyndaren särskilt medgivit det; sådant medgivande må lämnas allenast såframt pantsättning ej utan avsevärd olägenhet kan ske, medan handlingen är nedsatt i bankens förvar. I övrigt äge överförmyndaren vid tillstånd till åtgärd med avseende å nedsatt värdehandling foga de villkor, som i varje fall finnas erforderliga, åliggande det banken att noggrant iakttaga dessa villkor.

Skall nedsatt värdehandling överföras från den bank, där den finnes i förvar, till annan bank, varde handlingen utlämnad direkt till denna bank. Den förra banken skall ofördröjligen underrätta överförmyndaren om åtgärden.

10 §.

Tillstånd, som i 9 § avses, gälle allenast under tre veckor från tillståndets meddelande, såframt ej överförmyndaren bestämt annan tid för tillståndets giltighet.

11 §.

Har tillstånd av överförmyndaren meddelats enligt vad i 9 § sägs, skall förmyndaren sist inom en månad därefter till överförmyndaren lämna redogörelse för de åtgärder, som vidtagits, såframt ej fråga är allenast om anskaffande av medel, som böra hållas tillgängliga för den omyndiges underhåll eller vården av hans egendom. Överförmyndaren äge, om det finnes erforderligt, utsätta annan tid för redogörelsens avlämnande. Har förmyndaren mottagit avräkningsnota, betalningsbevis eller annan handling till styrkande av vidtagen åtgärd, skall handlingen i huvudskrift eller be-sannad avskrift bifogas redogörelsen. Då handlingen översänts i huvudskrift, skall den efter redogörelsens granskning återsändas till förmyndaren. Där ej nedsättning av uttagen eller förvärvad värdehandling skett, skall förmyndaren genom intyg styrka, att influtna medel blivit så anbragta, att nedsättning ej erfordras.

12 §.

Då tillstånd, som i 9 § avses, förfallit, skall förmyndaren inom tid, som i 11 § stadgas, hos överförmyndaren anmäla, att tillståndet icke blivit använt, så ock förete bevis därom.

13 §.

Innestå hos bank omyndigs medel, som ej må uttagas utan överförmyndarens tillstånd, skall vad i 9, 11 och 12 §§ stadgas angående ansökan om

tillstånd till uttagande av nedsatt värdehandling och om sådan ansökans prövning, så ock om förmyndarens skyldighet att ingiva redogörelse för vidtagna åtgärder eller anmälan, att tillståndet icke blivit använt, i tillämpliga delar gälla rörande ansökan om tillstånd att uttaga medel, om sådan ansökans prövning och om skyldighet för förmyndaren att ingiva redogörelse för medlens användning eller anmälan, att tillståndet icke blivit använt. Då fråga är om uttagning av medel till bestridande av utgifter för den omyndiges underhåll eller för vården av hans egendom, må tillståndet givas tills vidare och avse visst sammanlagt belopp under kalenderår. Tillståndet må ock avse, att medel, som innestå eller insättas å viss räkning, tills vidare må lyftas utan särskilt medgivande av överförmyndaren. I annat fall gälle ej överförmyndarens tillstånd för längre tid än tre veckor från det tillståndet meddelades.

Kunna insätta — — — lyftning tillgängliga.

Skola medlen enligt tillståndet användas för inköp av värdehandling eller utlånas, må, där överförmyndaren ej annorlunda förordnar, medlen utlämnas allenast mot det att banken mottager värdehandlingen eller fordringsbeviset i öppet förvar eller erhåller bevis, att nedsättning därav ägt rum hos annan bank eller att inskrivning, som avses i 8 kap. 8 § andra och tredje styckena lagen om förmynderskap, skett med förbehåll, som där sägs. Skola medlen enligt tillståndet användas till köp av fast egendom eller tomt-rätt, skall, där överförmyndaren ej annorlunda förordnar, utbetalning av banken verkställas direkt till säljaren. I övrigt äge överförmyndaren vid tillstånd till uttagning av medel foga de villkor, som i varje fall finnas erforderliga, åliggande det banken att noggrant iakttaga dessa villkor.

Skola medel allenast överföras till annan bank, åligge den bank, där medlen innestå, att insätta dem hos den andra banken och att ofördröjligen underrätta överförmyndaren därom. Vid insättningen må ej fogas förbehåll om rätt för förmyndaren att uttaga medlen utan överförmyndarens tillstånd.

15 §.

Vad i denna lag stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fråga om vård av värdehandlingar, som tillhöra den, för vilken god man förordnats efter vad i 11 kap. 3 eller 4 § av lagen om förmynderskap stadgas, så ock i fråga om medel, som för hans räkning innestå hos bank och ej må uttagas utan överförmyndarens tillstånd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1941.

4) L a g

angående ändrad lydelse av 2 kap. 1 och 18 §§ lagen den 9 juni 1933
(nr 314) om boutredning och arvskifte.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 1 och 18 §§ lagen den 9 juni 1933 om boutredning och arvskifte skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

2 KAP.

1 §.

Då dödsbodelägare det begär, skall rätten förordna, att egendomen skall avträdas till förvaltning av boutredningsman, samt utse någon att i sådan egenskap handhava förvaltningen. Har någon genom testamente blivit utsedd att i avseende å förvaltningen träda i arvingars och universella testamentstagares ställe (testamentsexekutor), äge jämväl han påkalla beslut som nu är sagt. Sådant beslut skall ock meddelas på begäran av den, som erhållit legat eller äger föra talan om fullgörande av ändamålsbestämmelse, där det prövas nödigt för legatets eller ändamålsbestämmelsens verkställande, eller på begäran av borgenär eller den, som står i ansvar för betalning av gäld efter den döde, där det måste antagas, att dödsboet är på obestånd eller att sökandens rätt eljest äventyras. Är dödsbodelägare eller den, som erhållit legat, omyndig eller har enligt 11 kap. 3 eller 4 § lagen om förmynderskap god man förordnats för honom, skall dödsboet avträdas till förvaltning av boutredningsman, om överförmyndaren det begär och rätten finner skäl därtill.

Skall enligt — — — stycket sägs.

Beslut enligt — — — laga kraft.

18 §.

Boutredningsman vare — — — utredningen beroende.

Äro flera — — — till last.

Om skyldighet att hos bank nedsätta eller inbetala värdehandlingar och penningmedel, som tillkomma omyndig eller den, för vilken god man förordnats, stadgas i lagen om förmynderskap.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1941.

5) L a g

angående ändrad lydelse av 52 c § lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse.

Härigenom förordnas, att 52 c § lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

¹ Nuvarande lydelse se SFS 1924:335.

52 c §.

Omyndig må utan särskild tillåtelse av förmyndaren förfoga över medel, som den omyndige, efter det han fyllt sexton år, själv insatt hos bankaktiebolag. Sådana medel må ej av bolaget utbetalas till förmyndaren utan den omyndiges samtycke. Har förmyndaren erhållit överförmyndarens tillstånd att omhändertaga medlen och därom hos bolaget företett bevis, äge den omyndige ej längre förfoga över medlen. I fall, varom nu är sagt, skall anteckning, att den omyndige ej äger förfoga över innestående medel, verkställas å bevis eller i motbok, som av bolaget utlämnats, när beviset eller motboken företes hos bolaget.

I fråga om medel, som stå under förvaltning av förmyndare eller god man efter vad i lagen om förmynderskap är stadgat, må, utom såvitt angår ränta som innestått kortare tid än ett år, uttag utan överförmyndarens tillstånd göras allenast såframt förbehåll därom skett enligt 8 kap. 9 § andra stycket nämnda lag. Överförmyndaren äge när som helst förordna, att förbehållet ej skall gälla. Har sådant förordnande meddelats, skall anteckning därom verkställas å bevis, som utfärdats om insättningen, eller i motbok, som utlämnats av bolaget. Överförmyndare, förmyndare och god man äga på begäran erhålla bevis angående beloppet av de medel, som insätts eller innestå, så ock, om meddelat tillstånd icke blivit använt, intyg därom.

Utän hinder därav, att motbok rörande insättning å sparkasseräkning eller därmed likartad räkning förut utfärdats, må ny motbok utfärdas för den, till vilkens förmån medel insätts med förbehåll enligt 8 kap. 9 § andra stycket lagen om förmynderskap, så ock för omyndig, som fyllt sexton år, för vilken utfärdats motbok å medel, varöver den omyndige ej äger själv förfoga. Innestå medel, som förvaltas av förmyndare eller god man, å motbok med förbehåll, som nyss sagts, må annan motbok utfärdas för insättning av medel utan sådant förbehåll.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1941.

I fråga om medel, som förvaltas av förmyndare eller god man och som nämnda dag innestå å räkning hos bankaktiebolag utan villkor att de må lyftas allenast med överförmyndarens tillstånd, skall, där ej överförmyndaren annorlunda förordnar, så anses som om förbehåll enligt 8 kap. 9 § andra stycket lagen om förmynderskap gjorts, att de må lyftas utan sådant tillstånd. Vad nu sagts skall ock gälla medel, som efter ikraftträdandet av denna lag insätts å räkningen, och ränta, som lägges till kapitalet.

6) Lag

angående ändrad lydelse av 24 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker.

Härigenom förordnas, att 24 § lagen den 29 juni 1923 om sparbanker¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

• 24 §.

Omyndig må utan särskild tillåtelse av förmyndaren förfoga över medel, som den omyndige, efter det han fyllt sexton år, själv insatt å motbok. Sådana medel må ej från sparbanken utbetalas till förmyndaren utan den omyndiges samtycke. Har förmyndaren erhållit överförmyndarens tillstånd att omhändertaga medlen och därom hos sparbanken företett bevis, äge den omyndige ej längre förfoga över medlen. I fall, varom nu är sagt, skall anteckning, att den omyndige ej äger förfoga över inestående medel, verkställas i den avräkningsbok, som omförmäles i 31 §, så ock i motboken, när den nästa gång företes hos banken.

I fråga om medel, som stå under förvaltning av förmyndare eller god man efter vad i lagen om förmynderskap är stadgat, må, utom såvitt angår ränta som inestått kortare tid än ett år, uttag utan överförmyndarens tillstånd göras allenast såframt förbehåll därom skett enligt 8 kap. 9 § andra stycket nämnda lag. Överförmyndaren äge när som helst förordna, att förbehållet ej skall gälla. Har sådant förordnande meddelats, skall anteckning därom verkställas såväl i avräkningsboken som i motboken. Överförmyndare, förmyndare och god man äga på begäran erhålla bevis angående beloppet av de medel, som insätts eller inestå, så ock, om meddelat tillstånd icke blivit ävent, intyg därom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1941.

I fråga om medel, som förvaltas av förmyndare eller god man och som nämnda dag inestå å motbok utan villkor att de må lyftas allenast med överförmyndarens tillstånd, skall, där ej överförmyndaren annorlunda förordnar, så anses som om förbehåll enligt 8 kap. 9 § andra stycket lagen om förmynderskap gjorts att de må lyftas utan sådant tillstånd. Vad nu sagts skall ock gälla medel, som efter ikraftträdandet av denna lag insätts å motboken, och ränta, som lägges till kapitalet.

¹ Senaste lydelse se SFS 1937: 364.

7) L a g

angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 26 juni 1936 (nr 373) med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit.

Härigenom förordnas, att 4 § lagen den 26 juni 1936 med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

4 §.

Omyndig må utan särskild tillåtelse av förmyndaren förfoga över medel, som den omyndige, efter det han fyllt sexton år, själv insatt hos centralkassa. Sådana medel må ej av kassan utbetalas till förmyndaren utan den omyndiges samtycke. Har förmyndaren erhållit överförmyndarens tillstånd att omhändertaga medlen och därom hos kassan företett bevis, äge den omyndige ej längre förfoga över medlen. I fall, varom nu är sagt, skall anteckning, att den omyndige ej äger förfoga över innestående medel, verkställas å bevis eller i motbok, som av kassan utlämnats, när beviset eller motboken företes hos kassan.

I fråga om medel, som stå under förvaltning av förmyndare eller god man efter vad i lagen om förmynderskap är stadgat, må, utom såvitt angår ränta som innestått kortare tid än ett år, uttag utan överförmyndarens tillstånd göras allenast såframt förbehåll därom skett enligt 8 kap. 9 § andra stycket nämnda lag. Överförmyndaren äge när som helst förordna, att förbehållet ej skall gälla. Har sådant förordnande meddelats, skall anteckning därom verkställas å bevis, som utfärdats om insättningen, eller i motbok, som utlämnats av kassan. Överförmyndare, förmyndare och god man äga på begäran erhålla bevis angående beloppet av de medel, som insätts eller innestå, så ock, om meddelat tillstånd icke blivit använt, intyg därom.

Utän hinder därav, att motbok rörande insättning å sparkasseräkning förut utfärdats, må ny motbok utfärdas för den, till vilkens förmån medel insätts med förbehåll enligt 8 kap. 9 § andra stycket lagen om förmynderskap, så ock för omyndig, som fyllt sexton år, för vilken utfärdats motbok å medel, varöver den omyndige ej äger själv förfoga. Innestå medel, som förvaltas av förmyndare eller god man, å motbok med förbehåll, som nyss sagts, må annan motbok utfärdas för insättning av medel utan sådant förbehåll.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1941.

I fråga om medel, som förvaltas av förmyndare eller god man och som nämnda dag innestå å räkning hos centralkassa utan villkor att de må lyftas allenast med överförmyndarens tillstånd, skall, där ej överförmyndaren anordnunda förordnar, så anses som om förbehåll enligt 8 kap. 9 § andra stycket lagen om förmynderskap gjorts att de må lyftas utan sådant tillstånd. Vad nu sagts skall ock gälla medel, som efter ikraftträdandet av denna lag insätts å räkningen, och ränta, som lägges till kapitalet.

8) Förordning

om ändrad lydelse av § 2 mom. 3 och 4 samt § 4 förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken.

Härigenom förordnas, att § 2 mom. 3 och 4 samt § 4 förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

§ 2.

Mom. 3. Den, som — — — förbehåll utfärdas.

I fråga om medel, som stå under förvaltning av förmyndare eller god man efter vad i lagen om förmynderskap är stadgat, må, utom såvitt angår ränta som inestått kortare tid än ett år, uttag utan överförmyndarens tillstånd göras allenast såframt förbehåll därom skett enligt 8 kap. 9 § andra stycket nämnda lag. Överförmyndaren äge när som helst förordna, att förbehållet ej skall gälla. Har sådant förordnande meddelats, skall anteckning därom verkställas i motboken. Överförmyndare, förmyndare och god man äga på begäran erhålla bevis angående beloppet av de medel, som insättas eller inestå, så ock, om meddelat tillstånd icke blivit använt, intyg därom.

Rörande förbehåll, som eljest gäller i fråga om de å motbok insatta medlen, skall anteckning finnas i motboken.

Mom. 4. En och samma person äger i allmänhet ej utbekomma mer än en motbok. Utan hinder därav, att motbok förut utfärdats, må ny motbok utfärdas för den, till vilkens förmån medel insättas med förbehåll enligt 8 kap. 9 § andra stycket lagen om förmynderskap, så ock för omyndig, som fyllt sexton år, för vilken utfärdats motbok å medel, varöver den omyndige ej äger själv förfoga. Innestå medel, som förvaltas av förmyndare eller god man, å motbok med förbehåll, som nyss sagts, må annan motbok utfärdas för insättning av medel utan sådant förbehåll.

Förutom motbok — — — av sparavtal.

§ 4.

Omyndig må utan särskild tillåtelse av förmyndaren förfoga över medel, som den omyndige, efter det han fyllt sexton år, själv insatt å motbok. Sådana medel må ej utbetalas till förmyndaren utan den omyndiges samtycke. Har förmyndaren erhållit överförmyndarens tillstånd att omhändertaga medlen och därom hos postsparbanken företett bevis, äge den omyndige ej längre förfoga över medlen. I fall, varom nu är sagt, skall anteckning, att den omyndige ej äger förfoga över inestående medel, verkställas i motboken, när den nästa gång företes hos banken.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1941.

I fråga om medel, som förvaltas av förmyndare eller god man och som nämnda dag inestå å motbok utan villkor att de må lyftas allenast med

¹ Senaste lydelse av § 2 mom. 3 och § 4 se SFS 1924: 342 samt av § 2 mom. 4 se SFS 1937: 363.

överförmyndarens tillstånd, skall, där ej överförmyndaren annorlunda förordnar, så anses som om förbehåll enligt 8 kap. 9 § andra stycket lagen om förmynderskap gjorts att de må lyftas utan sådant tillstånd. Vad nu sagts skall ock gälla medel, som efter ikraftträdandet av denna förordning insättas å motboken, och ränta, som lägges till kapitalet.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för förslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

De huvudsakliga bestämmelserna om förmynderskap och godmanskap äro upptagna i lagen den 27 juni 1924 om förmynderskap och promulgationslagen till denna samt i lagen samma dag om vård av omyndigs värdehandlingar.

Förmyndare för underårig är i första hand fader eller moder. Om sådan förmyndare icke finnes, utser vederbörande domstol till förmyndare den som anses mest lämplig. Beträffande omyndigförklarad skall domstolen städse utse den som finnes mest lämpad, oavsett om föräldrarna eller någon av dem finnes i livet. Förmyndarens förvaltning står under tillsyn av överförmyndare. Med undantag för Stockholm väljas överförmyndare inom de särskilda kommunerna av det organ som i allmänhet utövar kommunens beslutanderätt. I regel utgör kommunen även överförmyndarens distrikt. I Stockholm är förmyndarkammaren överförmyndare, dock må vissa frågor upptagas och avgöras av viss ledamot av förmyndarkammaren, någon dess tjänsteman eller annan lämplig person som rådhusrätten förordnar.

Förmynderskap för underårig skall inskrivas hos rätten, när den omyndiges fader eller moder avlider eller dessförinnan egendom tillfaller honom eller någon rättens åtgärd vidtages i fråga som rör förmynderskapet. Förmynderskap för omyndigförklarad inskrives i samband med omyndighetsförklaringen.

Försäljning eller in-teckning av den omyndiges fasta egendom får ske endast med samtycke av domstolen. I fråga om annat förfogande över den omyndiges egendom kan förmyndaren vara pliktig att inhämta överförmyndarens samtycke. Penningar eller värdepapper, som av förmyndaren innehavas för den omyndiges räkning, skola förvaras så, att de ej sammanblandas med penningar eller värdepapper, som tillhöra förmyndaren eller eljest innehavas av honom. Aktier, obligationer, skuldebrev och andra sådana värdehandlingar skola av förmyndaren i den omyndiges namn nedsättas i öppet förvar hos bank, såframt sammanlagda värdet överstiger 2,000 kronor. Särskilda regler träda därvid i kraft, enligt vilka värdehandlingarna vårdas av banken, från vilken de icke utan överförmyndarens tillstånd kunna utfås av förmyndaren. Omyndigs penningmedel, som ej böra hållas tillgängliga för bestridande av utgifter för hans underhåll eller vården av hans egendom, skola av förmyndaren göras räntebärande. Förmyndaren äger att i myndlingens namn insätta medlen i fråga hos postsparbanken

eller i sparbank eller, för längre tid, i annan bank. Insättningen skall ske under förbehåll att medlen icke få uttagas utan överförmyndarens tillstånd. Dyligt förbehåll behöver dock icke ske, om sammanlagda beloppet hos bank insatta medel icke överstiger 1,000 kronor.

Vad nu sagts om förmynderskap gäller i huvudsak även godmanskap. Gode män utses av skilda anledningar, såsom då förmyndare av sjukdom eller annan orsak är ur stånd att utöva förmynderskapet eller då både förmyndaren eller hans make och den omyndige ha del i oskiftat dödsbo, samt då myndig person på grund av sjukdom, som kan antagas vara övergående, är ur stånd att bevaka sin rätt eller förvalta sin egendom eller om det tarvas att bortovarandes rätt bevakas eller hans egendom förvaltas.

Efter tillkomsten av 1924 års förmynderskapslagstiftning ha vid olika tillfällen framförts önskemål om ändringar av densamma i syfte att öka kontrollen över förmyndares och gode mäns förvaltning.

Vid 1937 års riksdag väcktes i andra kammaren motion (nr 55) av herr Holmbäck om revision av lagstiftningen i detta syfte. Första lagutskottet, som behandlade motionen, yttrade i avgivet utlåtande (nr 36), att lagstiftningen i stort sett motsvarat de förväntningar man ställt på densamma. Mot kravet på en revision kunde anföras vissa invändningar med hänsyn till att en del av de frågor som förts på tal varit föremål för ingående överväganden vid lagens tillkomst. Betänkligheterna syntes emellertid enligt utskottets mening böra vika, om erfarenheten otvetydigt givit vid handen att en eller annan jämkning skulle medföra väsentligt ökad trygghet. Utskottet hade för sin del icke ingått på ett närmare bedömande av de olika krav som framställts, men åtminstone en del av dessa syntes vara värda beaktande.

Första lagutskottet förordade på grund av det anförda, att utredning i ämnet verkställdes, varefter riksdagen i enlighet med utskottets hemställan i skrivelse till Konungen den 24 april 1937 (nr 194) anhöll, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en översyn av den gällande förmynderskapslagstiftningen. Professorn vid universitetet i Uppsala Åke Holmbäck, som enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 november 1937 tillkallats för att såsom sakkunnig biträda vid den av riksdagen begärda utredningen, har i november 1939 avlämnat betänkande med förslag i ämnet (statens off. utredn. 1939: 33).

I *betänkandet* ha framlagts förslag till ett flertal ändringar av förmynderskapslagstiftningen.

Den sakkunnige har till en början i lagen om förmynderskap föreslagit ändringar, genom vilka skulle klart utmärkas, att överförmyndaren kan meddela vissa beslut även i fråga om förmynderskap som ej blivit inskrivna vid rätten.

I fråga om förmyndarens förvaltning av omyndigs värdehandlingar har av den sakkunnige föreslagits, att skyldighet att nedsätta värdehandlingarna

i bank skall inträda redan när sammanlagda värdet uppgår till 1,000 kronor, medan gränsen nu är dragen vid 2,000 kronor.

Beträffande medel, som innestå hos bank, har den sakkunnige förordat, att de i regel ej skola få lyftas av förmyndaren utan överförmyndarens tillstånd. Nu gällande bestämmelser innebära, att förmyndaren kan fritt uttaga medel å räkning som ej blivit spärrad. Från den nya regeln ha dock uppställts flera undantag.

Den mest genomgripande ändringen i förslaget berör frågan om förmyndarens behörighet att företräda den omyndige gentemot tredje man. I syfte att förhindra, att förmyndaren skall kunna förskingra omyndigs värdehandlingar eller penningar innan de nedsatts eller insatts hos bank, har den sakkunnige föreslagit en i förhållande till gällande rätt helt ny princip, i det att förmyndaren enligt förslaget i regel icke längre skall vara behörig att för den omyndige mottaga värdehandlingar eller penningar. Den som har att utgiva värdehandlingar eller penningar som tillkomma omyndig skall i stället nedsätta eller insätta dem hos bank. Åtskilliga undantag ha dock uppställts. Bland dessa kan nämnas, att förmyndaren skall få mottaga prestationen, om den ej överstiger visst värde eller om den faller inom området för rörelse som förmyndaren driver för den omyndiges räkning.

Rörande omyndigförklarad har den sakkunnige föreslagit införandet av vissa särskilda bestämmelser, enligt vilka bland annat förmyndaren skall vara skyldig att edfästa förteckning över den omyndiges egendom. Härigenom skulle större trygghet vinnas, att ej förmyndaren undandöljer omyndigförklarads tillgångar.

Den sakkunnige har vidare föreslagit en följdändring i lagen angående införande av lagen om förmynderskap.

Betydelsefulla ändringar i lagen om vård av omyndigs värdehandlingar ha föreslagits. Sålunda har banken ålagts att lyfta medel som belöpa å intecknat skuldebrev vid exekutiv auktion och andra för rättningar samt att hos inskrivningsdomaren ombesörja åtgärder, som erfordras beträffande inteckningen. Härjämte föreslås föreskrifter som åsyfta att utbyte av omyndigs hos bank nedsatta värdehandlingar i regel skall ombesörjas av banken samt att banken i viss utsträckning skall verkställa utbetalningar utan förmedling av förmyndaren. Pantsättning av omyndigs värdehandling skall som regel få äga rum allenast hos banken eller med banken såsom pantförvarare, varigenom undvikes att handlingen behöver utlämnas till förmyndaren.

Den sakkunnige har också upprättat förslag till ändring av lagen om boutredning och arvskifte, däri upptagits föreskrift om befogenhet för överförmyndare att, om dödsbodelägare är omyndig eller god man förordnats, begära att dödsboet skall ställas under förvaltning av boutredningsman.

I övrigt har den sakkunnige förordat ett antal smärre jämkningar i förmynderskapslagstiftningen samt vissa följdändringar i lagen om bankrörelse, lagen om sparbanker, lagen med vissa be-

stämmeiser om centralkassor för jordbrukskredit och förordningen angående postsparbanken.

Över betänkandet ha *ytranden* inhämtats från justitiekanslersämbetet, hovrätterna, generalpoststyrelsen, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, försäkringsinspektionen, Stockholms rådhusrätt och förmyndarkammare, rådhusrätterna i Göteborg, Malmö och Norrköping, överförmyndarna i sistnämnda tre städer, föreningen Sveriges häradshövdingar, föreningen Sveriges stadsdomare, svenska bankföreningen, svenska sparbanksföreningen, svenska försäkringsbolags riksförbund, försäkringsjuridiska föreningen och Sveriges advokatsamfund.

De i betänkandet framlagda förslagen ha i allmänhet vunnit anslutning i yttrandena och ansetts innebära en i stort sett lämplig skärpning av kontrollen över förmyndarförvaltningen. Erinringar ha dock framförts mot vissa delar av förslagen.

I frågan om värdegränsen för skyldighet att deponera omyndigs värdehandlingar i bank har i vissa yttranden uttalats tvekan, huruvida den föreslagna ändringen vore behövlig och lämplig. Detta är fallet med de yttranden som avgivits av *justitiekanslersämbetet*, *bank- och fondinspektionen*, *svenska bankföreningen* och *Stockholms förmyndarkammare*.

Gentemot förslaget att omyndigs bankräkningar i princip skola vara spärade ha, förutom detaljanmärkningar i flera yttranden, framförts erinringar av *bank- och fondinspektionen* och *svenska bankföreningen*, vilka särskilt framhållit, att den föreslagna anordningen skulle lägga en oskäligen kontrollbörda på bankerna. Även *generalpoststyrelsen* har framställt erinringar i denna del.

Sparbanksinspektionen har över huvud taget funnit det betänkligen, att den skärpta kontrollen över förmyndares förvaltning i så väsentlig grad förutsatte medverkan från bankerna, vilket kunde befaras bli alltför betungande särskilt för de mindre sparbankerna. Enligt inspektionens mening borde den eftersträfvade kontrollen i viss utsträckning ha åstadkommit genom en förbättrad övervakning från överförmyndarnas sida.

Mot förslaget att förmyndaren i princip ej skall vara behörig att för den omyndiges räkning mottaga värdehandlingar och penningar har *Svea hovrätt* anmärkt, att denna behörighetsbegränsning i den givna utformningen skulle innebära ett besvärande band på den rättsliga samfärdseln och en påtaglig fara för att tredje man skulle drabbas av rättsförlust. En annan väg för frågans lösning borde sökas. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har funnit, att de svårigheter som den nya principen medförde vore så allvarliga, att det kunde ifrågasättas huruvida det föreslagna stadgandet borde införas. Även *svenska bankföreningen* har ansett, att stadgandet i fråga vore av alltför genomgripande natur. I övrigt har ett flertal detaljanmärkningar framställts mot detsamma.

I några yttranden har såsom ett önskemål understrukits, att överförmynd-

darorganisationen borde förbättras. Slutligen har av *hovrätten över Skåne och Blekinge* uttalats, att frågan om det allmännas ansvar för förmyndarmedel bort upptagas till lösning i detta sammanhang.

Sedan den sakkunniges förslag varit föremål för överarbetning inom justitiedepartementet, remitterades de inom departementet utarbetade förslagen i ämnet till lagrådet. Därvid anförde föredragande *departementschefen* bland annat:

»Den organisation av förmynderskapsvården, som infördes genom 1924 års lagstiftning, har visat sig innebära en betydande förbättring i jämförelse med tidigare rådande förhållanden. Förmyndaren ställdes genom denna lagstiftning under en väsentligt skärpt kontroll. Ett för lagstiftningen utmärkande drag är likväl, att den bereder förmyndaren en icke obetydlig handlingsfrihet vid förvaltningen av den omyndiges egendom. Att förmyndaren ej är alltför bunden av formella föreskrifter i sin förvaltning är uppenbarligen ur flera synpunkter en påtaglig fördel. Å andra sidan är det naturligt, att en sådan frihet innesluter vissa möjligheter till missbruk, och erfarenheten har ådagalagt, att överförmyndarna icke alltid förmått följa förmyndarnas förvaltning så noga att rättsförlust för de omyndiga kunnat undvikas. I vissa fall har som bekant sådan rättsförlust föranletts av grov försumelse från överförmyndarens sida.

Föreliggande utredning synes ådagalägga, att kontrollen över förmyndarnas förvaltning i vissa hänseenden kan ytterligare skärpas utan att alltför tyngande band läggas på förmyndarna. Vissa av de nu föreslagna bestämmelserna voro föremål för övervägande redan vid den gällande lagens tillkomst och ansågos då icke böra genomföras. De skäl som anfördes däremot ha emellertid i flera hänseenden minskat i styrka, sedan förmynderskapslagstiftningen nu en längre tid varit i tillämpning samt de principer som uppbära densamma ingått i allmänna medvetandet.

Den önskvärda skärpningen av kontrollen över förmyndarna kan genomföras på flera olika sätt. Av vikt synes vara, att de nya eller ändrade bestämmelserna icke utformas så, att de komma i strid mot grundlinjerna i lagen eller kunna medföra osäkerhet i den ekonomiska samfärdseln. Dessa krav synas även i stort sett ha beaktats av den sakkunnige. I yttrandena ha dock berättigade invändningar anförts mot enskildheterna i förslaget. Särskilt i fråga om den föreslagna inskränkningen av förmyndares behörighet att mottaga värdehandlingar och penningar ha vägande erinringar framställts, och i denna del synes en väsentlig omarbetning av förslaget vara nödvändig. Även i övrigt torde den sakkunniges förslag böra i vissa hänseenden jämkas med ledning av de synpunkter som framkommit i yttrandena.

De ändringar i förmynderskapslagstiftningen som betänkandet innehåller komma i regel att bli tillämpliga även å godmanskap. Detta har ej föranlett någon erinran i yttrandena och synes lämpligt.

I några yttranden över den sakkunniges förslag ha framställts yrkanden om en förbättrad överförmyndarorganisation. Tillräckliga skäl att nu taga

under övertvägande en allmän nydaning i detta hänseende torde ej föreligga. Jag vill erinra, att beträffande förmynderskapsvården i Stockholm pågår särskild utredning. Att upptaga spörsmålet om det allmännas ansvar för förmyndarmedel till övertvägande i detta sammanhang synes ej heller böra ifrågakomma.»

De till lagrådet remitterade förslagen, vilka frånsett mindre jämkningar av redaktionell natur äro lika lydande med de vid propositionen fogade, lämnades av lagrådet utan erinran.

De i *propositionen framlagda förslagens huvudgrunder* äro följande:

Önskemålet, att lån för omyndigs räkning må kunna upptagas utan att inskrivning av förmynderskapet behöver äga rum, har tillgodosetts genom ett tillägg till 4 kap. 2 § förmynderskapslagen av innebörd, att inskrivning av förmynderskap för underårig vars föräldrar leva icke skall föranledas därav, att egendom tillfaller den omyndige genom upptagande av lån. Därvid har i fråga om lånebeloppet någon begränsning icke föreslagits. I samband därmed har föreslagits, att under 3 kap. 11 § samma lag skall intagas föreskrift, att övertförmyndaren skall föra särskild förteckning övert ärenden som röra icke inskrivna förmynderskap.

Enligt förslaget skall i 7 kap. förmynderskapslagen införas en ny paragraf (12 §) innehållande stadgande, att bestämmelserna i 8 och 9 kap. skola tillämpas å förmyndares förvaltning av dödsbo, i vilket omyndig är ensam delägare eller i vilket andra delägare än underåriga syskon, som ha gemensam förmyndare, icke finnas. De nya bestämmelserna skola dock icke vara tillämpliga när boet förvaltas av boutredningsman eller testamentsexekutor.

Den sakkunnige hade, såsom förut nämnts, föreslagit att skyldigheten enligt 8 kap. 8 § förmynderskapslagen att nedsätta omyndigs värdehandlingar i bank skulle inträda redan när sammanlagda värdet uppgår till 1,000 kronor, medan gränsen nu går vid 2,000 kronor. Med anledning av erinringar mot detta förslag som blivit framställda i flera yttranden har departementschefen icke upptagit detsamma. I nämnda paragraf föreslås emellertid vissa andra ändringar. Sålunda skall övertförmyndarens tillstånd till uttagande av nedsatt värdehandling icke erfordras, där densamma allenast skall genom bankens försorg övertföras till annan bank för att där nedsättas i öppet förvar. I ett inkommet yttrande har påpekats, att inskrivning i skuldbok förekommer — förutom i statsskuldboken och Sveriges allmänna hypoteksbanks skuldbok — även i svenska bostadskreditkassan samt att Konungariket Sveriges stadshypotekskassa hade för avsikt att tillåta ett liknande förfarande. Med anledning härav har bestämmelsen i 8 kap. 8 § andra stycket att deposition ej behöver äga rum beträffande bevis som utfärdats om inskrivning i statsskuldboken eller Sveriges allmänna hypoteksbanks skuldbok utvidgats att gälla jämväl skuldbok hos annan inrättning som Konungen bestämmer. Vidare har genom tillägg till nämnda paragraf föreskrivits, att obligationer som utfärdats av staten

eller sistnämnda bank eller annan inrättning som Konungen bestämmer skola, såframt de ej äro deponerade i bank eller överförmyndaren medgiver undantag, inskrivas i vederbörlig skuldbok. Såsom ett sista stycke i paragrafen har upptagits ett stadgande, att omyndigs värdehandlingar, som finnas i öppet förvar hos bank utan att hava nedsatts av förmyndaren, skola förbliva i bankens förvar under villkor att de må uttagas allenast med överförmyndarens tillstånd.

Bestämmelserna i 8 kap. 9 § om omyndigs banktillgodohavanden ha erhållit helt nytt innehåll. Den nuvarande huvudregeln att dylika medel bliva spärrade genom ett av förmyndaren själv gjort förbehåll har ersatts av föreskrift om automatisk spärrning, så att omyndigs medel som inestå hos bank ej må av förmyndaren uttagas utan överförmyndarens tillstånd. Den tidigare inskränkningen till belopp överstigande 1,000 kronor återfinnes ej i förslaget. Däremot har liksom förut undantag gjorts för ränta som inestått kortare tid än ett år. När medlen allenast skola genom bankens försorg överföras till annan bank är överförmyndarens tillstånd icke erforderligt. När det gäller medel som böra hållas tillgängliga för bestridande av utgifter för den omyndiges underhåll eller för vården av hans egendom är det tillåtet att göra förbehåll, att medlen må uttagas utan överförmyndarens tillstånd. Denna möjlighet står öppen även för andra än förmyndaren själv. Överförmyndaren har tillagts befogenhet att genom meddelande till banken spärra räkning beträffande vilken förbehåll gjorts om fri uttagningsrätt. De sålunda föreslagna stadgandena ha föranlett särskilda övergångsbestämmelser.

En av de mest genomgripande nyheterna i den sakkunniges förslag innefattades i stadgandena enligt vilka förmyndare icke annat än i vissa undantagsfall skulle vara behörig att för omyndig person mottaga värdehandlingar eller penningar. I denna del anför departementschefen bland annat:

»I de avgivna yttrandena ha vägande erinringar framställts mot detta förslag, vilket ansetts strida mot hävdvunnen uppfattning av förmyndarens ställning och den reglering av hans befogenheter lagen i övrigt innehåller. Såsom Svea hovrätt anför kan befaras, att förslagets genomförande skulle under lång tid framåt föranleda rättsvillfarelser. Även den omständigheten, att ett flertal undantag från den föreslagna principen måste uppställas, gör det antagligt att denna icke inom överskådlig tid skulle komma att ingå i allmänhetens medvetande.

Med hänsyn härtill anser jag mig icke kunna förorda en sådan inskränkning i förmyndarens behörighet att företråda den omyndige som den sakkunnige föreslagit. Det torde emellertid, såsom den sakkunnige jämväl antytt, vara möjligt att på en annan väg tillmötesgå den strävan som uppbär förslaget.

En väsentlig förbättring av skyddet för den omyndige synes kunna vinnas redan därigenom att i lagen upptages en regel, enligt vilken den som har att utgiva omyndig tillkommande värdehandling eller penningar berättigas att fullgöra sin förpliktelse genom att nedsätta värdehandlingen eller att in-

betala beloppet hos bank, även om det icke utgör betalning å omyndigs värdehandling som är nedsatt i bankens förvar. Det torde kunna antagas, att en sådan rätt jämförelsevis snart skulle komma att allmänt tagas i anspråk av bankerna själva liksom av vissa andra, jämförliga inrättningar. Och några olägenheter av betydelse synas icke vara att befara. Jag vill därför föreslå, att ett stadgande av angivna innebörd införes i lagen. Beträffande inbetalning av penningmedel bör tillika föreskrivas, att medlen skola av banken insättas i den omyndiges namn å spärrad räkning, utom såvitt angår ränta och annan avkastning. En föreskrift i denna riktning torde lämpligen kunna meddelas genom hänvisning till bestämmelserna i 3 § lagen om vård av omyndigs värdehandlingar, därest denna paragraf, såsom i det följande föreslås, ändras därhän att kapitalbelopp som av bank uppbäres å nedsatt värdehandling skall insättas å spärrad räkning.

För vissa särskilda fall torde kunna stadgas skyldighet att nedsätta värdehandling eller inbetala penningar hos bank. Föreskrift om sådan obligatorisk nedsättning eller inbetalning hos bank synes böra meddelas för boutredningsman och testamentsexekutor beträffande värdehandlingar och penningmedel, vilka tillkomma omyndig på grund av giftorätt, arv eller testamente eller såsom underhåll enligt lagen om arv. Beteckningarna boutredningsman och testamentsexekutor användas här i samma betydelse som i lagen om boutredning och arvskitte. För det fall att boutredningen omhänderhaves av dödsbodelägarna synes däremot någon motsvarande skyldighet svårigen kunna uppställas, helst som förmyndaren i sådan händelse har att själv deltaga i förvaltningen av boet. Enligt förslaget angående ändring av nyssnämnda lag, vartill jag återkommer i det följande, skall emellertid överförmyndaren erhålla rätt att påkalla, att dödsboets egendom avträdes till förvaltning av boutredningsman. Sker detta, kommer tydligen bestämmelsen om skyldighet för boutredningsman att nedsätta värdehandling och inbetala penningmedel hos bank att bli tillämplig.

I övrigt torde en tvångsföreskrift av detta slag böra ifrågakomma beträffande penningmedel som tillkomma omyndig på grund av försäkring. Härvid böra dock, såsom Svea hovrätt anmärkt, pension och livränta undantagas.

Den skyldighet att nedsätta värdehandling eller inbetala penningmedel hos bank som nu föreslagits synes icke böra gälla, om värdet av det som skall utgivas är ringa. I andra fall torde kunna anförtros åt överförmyndaren att medgiva undantag, när han finner skäl därtill.

De bestämmelser som jag i det föregående förordat torde böra införas såsom 11 a § i 8 kap. förmynderskapslagen. Till paragrafen bör lämpligen fogas stadgande om skyldighet för den som nedsätter värdehandling eller inbetalar penningar hos bank att ofördröjligen underrätta förmyndaren därom. För att paragrafen skall bli tillämplig även å godmanskap torde erfordras viss ändring av 11 kap. 8 §. En erinran om skyldigheten för boutredningsman och testamentsexekutor att nedsätta värdehandling eller in-

betala penningmedel hos bank bör upptagas i 2 kap. 18 § lagen om boutredning och arvskifte.

I vissa yttranden har berörts frågan om rättsverkningarna av att den som är skyldig att nedsätta värdehandling eller inbetala penningmedel hos bank i stället överlämnar handlingen eller beloppet till förmyndaren, därvid ifrågasatts att särskilda bestämmelser i ämnet skulle vara erforderliga. Det lär emellertid av allmänna rättsregler följa, att den som åsidosätter lagens föreskrift i nämnda hänseende ådrager sig skadeståndsskyldighet, om den omyndige till följd därav kommer att lida förlust.

Jag vill nämna, att när omyndigs premieobligation inskrivits i statsskuld-boken, vinst å obligationen redan för närvarande utbetalas till förmyndaren allenast med överförmyndarens tillstånd. I övrigt torde i administrativ ordning för vissa myndigheter och inrättningar kunna meddelas föreskrift att, när fråga är om utgivande av värdehandlingar eller penningmedel som tillkomma omyndig, värdehandlingarna eller penningmedlen skola nedsättas eller inbetalas hos bank.»

I överensstämmelse med detta uttalande innehåller 11 a § i 8 kap. förmynderskapslagen den huvudregeln, att den som har att till omyndig utgiva värdehandling eller penningbelopp är berättigad att fullgöra förpliktelsen genom att nedsätta handlingen i öppet förvar i bank resp. inbetala medlen i bank. Detta förfaringsätt är enligt föreskrift i andra stycket av den nya paragrafen obligatoriskt då boutredningsman eller testamentsexekutor skall till omyndig utgiva värdehandling eller penningar på grund av giftorätt, arv eller testamente eller såsom underhåll enligt lagen om arv ävensom då försäkringsföretag skall utgiva försäkringsbelopp som tillkommer omyndig och fråga ej är om pension eller livränta eller om försäkringsbelopp som den omyndige äger att själv förvalta. I andra fall än de nu nämnda äger överförmyndaren genom meddelande till den som skall utgiva värdehandling eller penningar förordna, att nedsättning eller inbetalning skall ske hos bank.

Förmyndares i 9 kap. 2 § förmynderskapslagen stadgade skyldighet att till överförmyndaren ingiva förteckning över den egendom som står under förmyndarens förvaltning har enligt förslaget skärpts så till vida, att förmyndaren skall å förteckningen teckna försäkran under edlig förpliktelse, att hans uppgifter äro riktiga. Såväl förmyndaren som annan som tagit befattning med egendomen kan av rätten åläggas att med ed bestyrka riktigheten av sina uppgifter. De nya bestämmelserna föreslås skola upptagas i 9 kap. 3 §. De i denna paragraf hittills upptagna stadgandena föreslås skola utgå.

Beträffande 2 § lagen om vård av omyndigs värdehandlingar föreslås vissa tillägg. Enligt dessa tillägg skall det åligga bank hos vilken inhemska värdehandlingar blivit nedsatta i förvar att, när å inteckning belöper betalning vid fördelning av köpeskilling efter exekutiv auktion eller av löseskilling eller annan ersättning med avseende å den intecknade egendomen, på framställning av förmyndaren förete inteckningen och uppbara betalningen.

Likartade regler gälla då eljest betalning belöper å nedsatt värdehandling. Vidare skall det åligga banken icke blott att ombesörja anteckning om innehav av inteckning utan även att, när överförmyndaren medgivit intecknings uttagande för annan åtgärd av inskrivningsdomare, förete inteckningen hos domaren, ävensom att när överförmyndaren samtyckt till att värdehandling eljest uttages för att företes hos myndighet eller tjänsteman förete handlingen inför vederbörande.

Enligt 9 § i sistnämnda lag i dess lydelse i förslaget skall, då tillstånd att uttaga nedsatt värdehandling sökes, uppgift lämnas om det ändamål för vilket handlingen skall uttagas. Finnes det ej behöfligt att handlingen uttages för det uppgivna ändamålet eller kan det antagas att de omyndiges rätt och bästa skulle genom handlingens uttagande sättas i fara, skall tillstånd vägras. Meddelas tillstånd att försälja nedsatt värdehandling skall banken, där ej överförmyndaren annorlunda förordnar, utlämna handlingen direkt till köparen och uppbära betalningen. Tillstånd att pantsätta nedsatt värdehandling medför ej rätt att uttaga handlingen utan att överförmyndaren särskilt medgivit det. Vid tillstånd till åtgärd med avseende å nedsatt värdehandling äger överförmyndaren foga de villkor som i varje fall finnas erforderliga. Skall nedsatt värdehandling överföras från en bank till en annan skall transaktionen genomföras direkt bankerna emellan.

I fråga om förvärv av värdehandlingar föreslås regler som motsvara de nyss berörda angående försäljning. Förslaget upptager i 13 § sistnämnda lag bestämmelser av innehåll, att då omyndigs medel skola användas till inköp av värdehandling eller utlånas medlen må utlämnas allenast mot det att banken mottager värdehandling eller fordringsbeviset i öppet förvar eller erhåller bevis att nedsättning ägt rum hos annan bank eller att vederbörlig inskrivning i skuldbok skett. Överförmyndaren må medgiva undantag härifrån. Skola medlen användas till köp av fast egendom eller tomt-rätt skall utbetalning i regel verkställas av banken direkt till säljaren.

De genom förevarande proposition framlagda förslagen avse att utbygga det genom 1924 års lagstiftning skapade kontrollsystemet rörande omyndigas medel. Någon omläggning av den svenska förmynderskapsrätten efter nya linjer åsyftas alltså icke. Propositionen innebär ett beaktande av de synpunkter åt vilka riksdagen år 1937 gav uttryck, och utskottet har vid sin granskning av de framlagda förslagen icke funnit anledning till erinran mot desamma. Utskottet får därför hemställa,

Utskottet.

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 16 maj 1940.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Karl Emil Johanson, Eskhult*, Ewerlöf*, Brandt, Ahlkvist* och *Anton Svensson*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Lindmark*, Ryberg, Gezelius, Dahlbäck, Landgren* och *Lindahl*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.